

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ

Fakulta humanitních studií

Institut mezioborových studií

System vzdělávání odsouzených

Bakalářská práce

Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. Miloslav Jůzl, Ph.D.

Vypracoval:

Jan Hladík

Brno
2010

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „System vzdělávání odsouzených“ zpracoval samostatně a použil jsem literaturu uvedenou v seznamu použitých pramenů a literatury, který je součástí této bakalářské práce.

Elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné.

V Brně 15. března 2010

.....

Poděkování

Děkuji panu PhDr. Miloslavu Jůzlovi, Ph.D. za odborné vedení, cenné rady a připomínky, které mi poskytl při zpracování mé bakalářské práce.

OBSAH:

Úvod.....	5
1. Vězeňská služba České republiky	7
1.1 Hlavní úkoly VS ČR	7
1.2 Organizace a členění VS ČR	8
1.3 Charakteristika programu zacházení.....	10
2. Vzdělávací systém VS ČR	13
2.1 Historie vězeňského školství	14
2.2 Vznik a vývoj Středních odborných učilišť VS ČR.....	16
2.3 Cíle vzdělávání na SOU VS ČR	22
3. Vzdělávací systém vězňených osob.....	24
3.1 Vzdělávání mladistvých a osob věkem blízkých mladistvým.....	24
3.2 Vzdělávání žen a mladistvých žen.....	25
3.3 Vzdělávání mužů	26
3.4 Vysokoškolské vzdělávání odsouzených	31
3.5 Ostatní formy vzdělávání	32
4. Průzkum mezi odsouzenými zařazenými do vzdělávacích programů.....	33
4.1 Projekt průzkumu.....	33
4.1.1 Stanovení hypotéz	33
4.1.2 Zkoumaný vzorek.....	34
4.1.3 Metody výzkumu	34
4.2 Analýza výsledků.....	35
4.2.1 Motivy vedoucí odsouzené ke zvyšování vzdělání.....	35
4.2.2 Vliv prostředí	36
4.2.3 Úroveň výuky z pohledu respondentů.....	37
4.3 Shrnutí výsledků a verifikace hypotéz.....	38
Závěr	39
Resumé	42
Anotace	43
Seznam odborných pramenů.....	44
Seznam příloh:.....	46

Úvod

Na úroveň vzdělání a vzdělávání se v současné společnosti kladou stále vyšší nároky. Spousta oborů a odvětví staví maturitní vzdělání do roviny základního kamene, na kterém je v dalším procesu vzdělávání nutné dále pracovat a stavět. Proto zvyšování vzdělání v postgraduálních, bakalářských a magisterských programech je bráno jako nutnost či předpoklad pro získání kvalitního a odpovídajícího pracovního místa.

Zajistit si v dnešní době pracovní místo, pokud má jedinec pouze nedokončené nebo jen základní vzdělání, je skoro nemožné. V případě, že si takový člověk pracovní místo přesto zajistí, bude pracovat jen za minimální mzdu. Tento fakt je pro mnoho osob demotivující a tato situace je svádí k nastoupení jednodušší cesty, cesty nezaměstnaného. Pokud se k těmto okolnostem připojí skutečnost, že je jedinec právě propuštěn z výkonu trestu, je šance najít si dobré pracovní místo prakticky nemožná.

Z těchto důvodů se i VS ČR snaží vytvářet co možná nejlepší a nejširší podmínky pro doplnění či zvyšování dosaženého vzdělání během výkonu trestu tak, aby odsouzení po propuštění z výkonu trestu měli co největší možnosti najít pracovní uplatnění a zařadit se do plnohodnotného, produktivního a sociálně přijatelného života naší společnosti.

Jelikož pracuji u vězeňské služby, tato problematika mě zajímá a do jisté míry se mě také týká, bude se předložená závěrečná práce zabývat systémem vzdělávání odsouzených. Struktura práce je rozložena kromě úvodu do teoretické části, praktické části a závěru. Teoretickou část tvoří tři hlavní kapitoly, které jsou dále rozvedeny. V první kapitole se zabýváme Vězeňskou službou České republiky, její organizací, členěním a hlavními úkoly. Ve druhé kapitole se věnujeme historickému vývoji vzdělávání, vzniku samostatného Středního odborného učiliště VS a seznamujeme s cíli vzdělávání, které si SOU stanovilo. Třetí kapitola pojednává o současné nabídce všech vzdělávacích aktivit, které SOU a Vězeňská služba ČR v současnosti nabízejí. V podkapitolách uvádíme možnosti vzdělávání v rámci jednotlivých kategorií odsouzených.

Praktická část závěrečné práce obsahuje projekt průzkumu, otázky a hypotézy, metody výzkumu, analýzu výsledků výzkumu a také shrnutí výsledků a verifikaci hypotéz. Použitou metodou ve výzkumné části práce je dotazník.

Záměrem práce je snaha potvrzení hypotéz, že odsouzení nastupují do školských vzdělávacích středisek proto, aby si doplnili či zvýšili stupeň svého vzdělání s cílem lepšího uplatnění na trhu práce po propuštění z výkonu trestu. Jsme zastánci názoru, že významným motivačním faktorem ke zvyšování si kvalifikace je i pozitivní vztah s rodinou a dobrá práce odborných zaměstnanců, kteří s odsouzenými pracují po dobu výkonu trestu odnětí svobody.

1. Vězeňská služba České republiky

Vězeňská služba České republiky (dále jen vězeňská služba) byla zřízena dne 17.11.1992 zákonem České národní rady č.555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážci České republiky s účinností od 01.01.1993. Vězeňská služba má postavení ozbrojeného sboru, který prostřednictvím Zákona č. 243/1999 Sb., o Výkonu vazby a Zákona č.169/1999 Sb., o Výkonu trestu odnětí svobody zajišťuje výkon vazby a výkon trestu odnětí svobody, a to v rozsahu stanoveném zákonem č.555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážci České republiky. (<http://www.vscr.cz>)

1.1 Hlavní úkoly VS ČR

Hlavní úkoly Vězeňské služby ČR vyplývají z §2 zákona č.555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážci České republiky, kdy VS plní zejména následující úkoly:

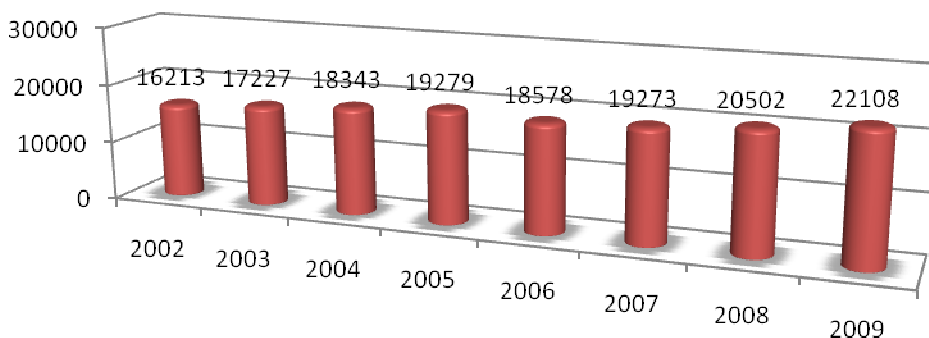
- spravuje a střeží vazební věznice, věznice a ústavy pro výkon zabezpečovací detence;
- odpovídá za dodržování zákona č.243/1999 Sb., o Výkonu vazby a zákona č.169/1999 Sb., o Výkonu trestu odnětí svobody;
- zajišťuje střežení, předvádění a eskortování osob ve výkonu vazby, ve výkonu trestu odnětí svobody a ve výkonu zabezpečovací detence;
- zajišťuje bezpečnost a pořádek v budovách ministerstva spravedlnosti, v budovách státních zastupitelství a soudů všech stupňů;
- zabezpečuje v rámci výkonu vazby a výkonu trestu odnětí svobody vzdělávání vězňených osob.

V rámci výkonu trestu odnětí svobody patří k hlavním úkolům vězeňské služby zpracování programu zacházení pro každého jednotlivého odsouzeného, kterému je tento program zacházení zpracován tzv. na míru.

Dalšími úkoly VS je vytváření předpokladů a podmínek pro pracovní zařazení či jinou účelně vynaloženou činnost odsouzených během výkonu vazby a výkonu trestu odnětí svobody, dále pak odhalování trestné činnosti mezi obviněnými a odsouzenými v objektech vězeňské služby.

Zabezpečení všech těchto úkolů a povinností, které musí vězeňská služba v současnosti zajistit, je velice náročné a problematické. Vězeňská služba se v poslední době potýká s obrovským nárůstem počtu vězněných osob. Tento fakt významně komplikuje uspokojování potřeb a práv všech vězněných osob, které ukládá vězeňské službě zákon o výkonu vazby a výkonu trestu odnětí svobody.

Vývoj počtu vězňů (2002 - 2009)

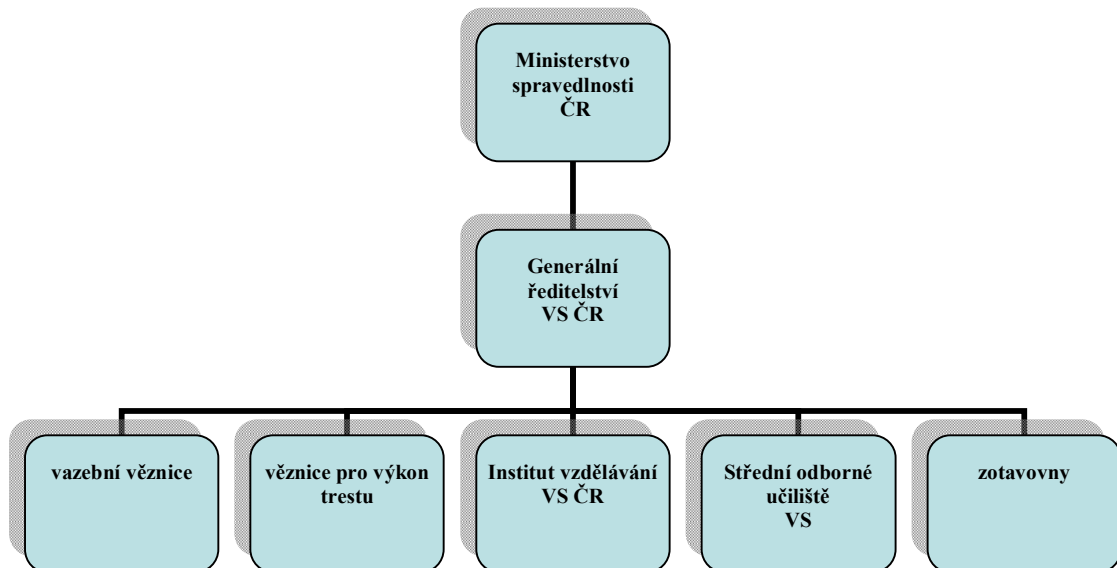
1.2 Organizace a členění VS ČR

Nejvyšším orgánem vězeňské služby je generální ředitelství, které metodicky řídí všechny vazební věznice, věznice pro výkon trestu, Institut vzdělávání VS ČR, Střední odborné učiliště VS ČR a zotavovny.

Vězeňská služba se dále dělí na vězeňskou stráž a justiční stráž. Vězeňská stráž zajišťuje střežení a ochranu objektů vězeňské služby (jednotlivé vazební věznice a věznice pro výkon trestu odnětí svobody). Dále zajišťuje předvádění a eskortování všech vězněných osob.

Justiční stráž zajišťuje zejména pořádek a bezpečnost v budovách soudů všech stupňů a ve státních zastupitelstvích. Podílí se také na ochraně a bezpečnosti všech soudních zaměstnanců při výkonu jejich úřední pravomoci mimo objety jednotlivých soudů.

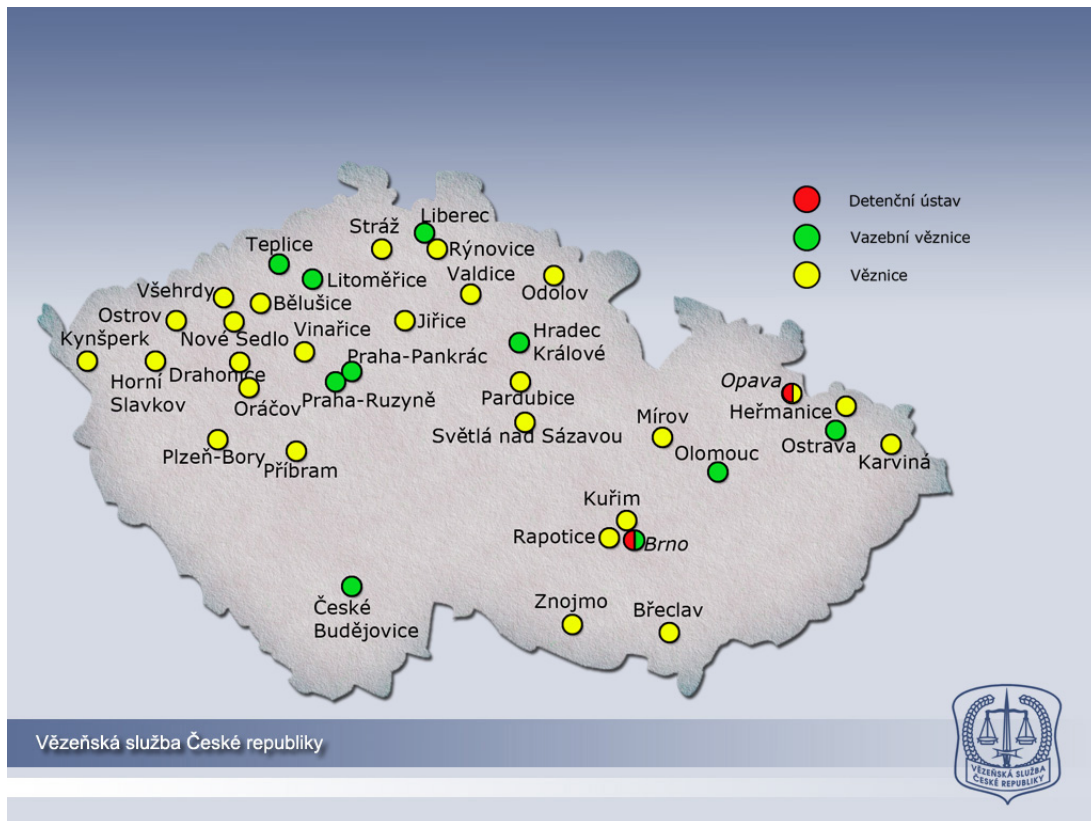
Další částí vězeňské služby je úsek správní služby. Ten zajišťuje ekonomickou, organizační, vzdělávací, výchovnou a odbornou činnost. Do úseku správní služby se také řadí zdravotní služba. Činnost správní služby zajišťují převážně civilní zaměstnanci vězeňské služby.

Jednotlivé věznice se dělí na vazební věznice a věznice pro výkon trestu odnětí svobody. Tyto se dále dělí do čtyř základních typů:

- věznice s dohledem;
- věznice s dozorem;
- věznice s ostrahou;
- věznice se zvýšenou ostrahou.

Zvláštní kategorií věznic, jsou věznice pro mladistvé, ženy a matky s dětmi.

<http://www.vscr.cz>

1.3 Charakteristika programu zacházení

Program zacházení se svou důležitostí řadí k jednomu z nejvýznamnějších úkolů vězeňské služby. Jeho prostřednictvím dochází k naplňování klidného, výchovného a resocializačního způsobu výkonu trestu odnětí svobody, jehož cílem není pouze komplexní výchovná práce s vězňenými osobami po dobu výkonu trestu, ale je zde i snaha o změnu jejich postojů, názorů a chování v kontextu následného propuštění na svobodu. *„Jedním z nejdůležitějších úkolů tvůrců metodiky práce s vězni (penal policy makers) je hledání rovnováhy mezi dvěma problémy. Na jedné straně je to nutnost dohlížet na nejnebezpečnější vězně v zemi. Současně si ale musí cvičit vynalézavost při plánování a následném pokusném ověřování takových aktivit, které by nevedly k dalšímu úpadku nejnebezpečnějších pachatelů – k takovému úpadku, který by mohl zvýšit riziko vážného ublížení zaměstnancům věznice, ostatním vězňům a často i společnosti, do níž se takoví vězni případně po propuštění vrátí“* (Coyle, 2004, s. 107 – 108).

Program zacházení je vlastně takový systém, kdy na jedné straně dochází k naplňování práv odsouzených, jak to již bylo řečeno slovy jednoho anglického soudce: „navzdory tomuto uvěznění jsou odsouzenému vězni ponechána všechna civilní práva, která mu nebyla odňata výslovně, anebo dodatečně vlivem nezbytných následků“ (Coyle, 2004, s. 96), na straně druhé jsou vůči vězňům uplatňovány i určité nároky a povinnosti, které vyplývají z právních norem upravujících výkon trestu odnětí svobody.

Program zacházení slouží jako základní prvek při komplexním a cílevědomém působení na každého konkrétního odsouzeného. Na zpracovávání konkrétního programu zacházení se podílí více odborníků z oblasti výchovy a vzdělávání v rámci dané věznice, kam byl odsouzený zařazen. Vychází se především z psychologické a sociální anamnézy odsouzeného a z jeho pedagogického a zdravotního posouzení, které zpracovává psycholog věznice. V těchto všech aspektech se musí zohlednit charakteristika osobnosti, důvod, proč odsouzený páchal trestnou činnost, zda spáchání trestného činu bylo ojedinělým selháním nebo se jedná o opakovanou trestnou činnost. Společně s psychologem zpracovává program zacházení speciální pedagog a vychovatel oddělení, na které byl odsouzený zařazen.

Program zacházení obsahuje konkrétně formulovaný cíl působení na odsouzeného, metody zacházení směřující k dosažení cíle a způsob a četnost hodnocení (Zákon o VTOS č. 169/99 Sb., § 41, odst. 3).

Jednotlivé individuální programy zacházení se skládají:

- z pracovních aktivit;
- ze zájmových aktivit;
- ze speciálně výchovných aktivit;
- z utváření pozitivních vnějších vztahů;
- ze vzdělávacích aktivit.

Na tvorbě a naplňování programu zacházení se podílí více zaměstnanců vězeňské služby ČR, kteří tvoří ucelený a funkční celek, prostřednictvím kterého se soustavně a pedagogicky působí na odsouzené. Je zde velmi důležité, aby jednotlivé subjekty, které se podílejí na programu zacházení, velice úzce spolupracovaly. Jsou to:

Psycholog – je zpravidla prvním z řady pracovníků programu zacházení, se kterým se odsouzený setkává. Hlavními činnostmi psychologa jsou zpracovávání psychologických vyšetření, psychologické poradenství a psychoterapie.

Vychovatel – je základním subjektem programu zacházení. Je v každodenním kontaktu s odsouzenými, kterým zajišťuje všechna jejich práva. Prostřednictvím pedagogického působení motivuje odsouzené k plnění jejich povinností, které vyplývají z programu zacházení, ve snaze docílit u odsouzeného určité sebereflexe vlastních postojů a názorů v procesu pozitivní resocializace.

Speciální pedagog – odpovídá za zpracování jednotlivých programů zacházení, na jejichž tvorbě se podílí hlavně s psychologem a vychovatelem. Koordinuje činnost všech vychovatelů a zajišťuje jejich metodické vedení. Osobně se podílí na programu zacházení prostřednictvím vedení zájmových kroužků a různých volnočasových aktivit odsouzených.

Lektor/instruktor – zajišťuje a organizuje volnočasové aktivity odsouzených.

Sociální pracovník – na základě požadavků jednotlivých odsouzených jim poskytuje relevantní informace sociálně – právního charakteru a sociální poradenství. Velice úzce spolupracuje s Českou správou sociálního zabezpečení, s úřady práce, s probační a mediační službou, s městskými a obecními úřady, azylovými domy, armádou spásy, atd.

Kaplan- zajišťuje duchovenskou činnost pro odsouzené.

2. Vzdělávací systém VS ČR

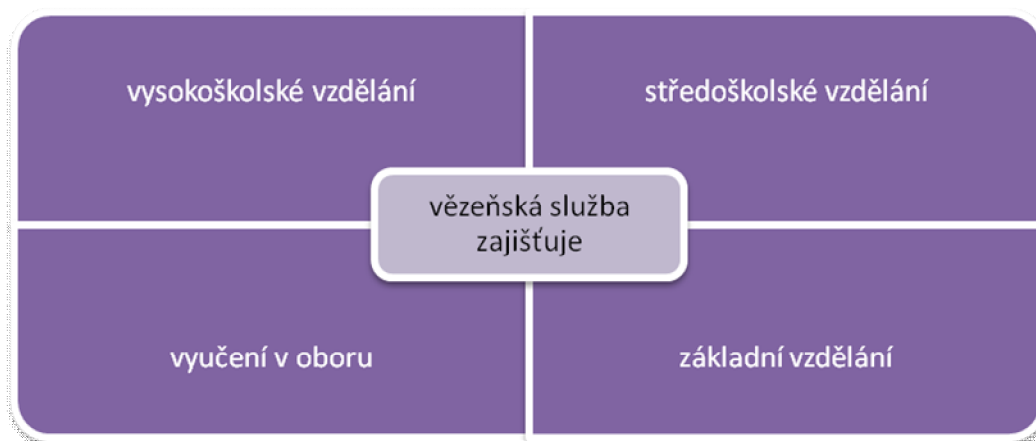
Vězeňská služba se musela přizpůsobit aktuálním požadavkům, které jsou na ni v současné době kladeny. Toto platí dvojnásob o vzdělání a vzdělávání odsouzených v průběhu výkonu trestu. „V moderním vězeňském režimu a v osobní výchově každého vězně hraje vzdělání jednu z klíčových rolí. Jeho cíle jsou přímo spojeny s konečným úkolem reintegrace vězně do společnosti i s potřebami jednotlivců z hlediska osobního i společenského“ (Koncepce rozvoje vězeňství v ČR, s. 35, /obnovené vydání/).

Proto se na výchovu, co by „proces záměrného působení na osobnost člověka s cílem dosáhnout pozitivních změn v jejím vývoji“ (Průcha a kol., 2003, s. 277), pohlíží jako na významný prostředek k motivaci pro další vzdělání a vzdělávání v rámci výchovně vzdělávacího procesu, a to i přes to, že v našem prostředí není jednotně a uceleně definován vztah mezi výchovou a vzděláváním.

Problematický vztah mezi těmito pojmy se pokusil řešit Průcha v Přehledu pedagogiky, kde zavádí pojmy:

- **„edukační realita** – tento pojem označuje souhrnně jakýkoli úsek objektivní skutečnosti, v níž probíhají nějaké edukační procesy;
- **edukační procesy (edukace)** – jsou takové činnosti lidí, při nichž se nějaký objekt učí a jiný subjekt (nebo technické zařízení) mu toto učení zprostředkovává, tj. vyučuje“ (Průcha, 2000, s. 15-16).

Z tohoto důvodu je nutné při tvorbě programu zacházení vycházet z individuálních možností, požadavků a potřeb jednotlivých odsouzených. V praxi to pro vězeňskou službu znamená nabídnout co možná nejširší možnou nabídku různých typů vzdělávacích aktivit od zajištění výuky negramotných, až po výuku na vysoké škole.

2.1 Historie vězeňského školství

V rámci historického vývoje českého vězeňství se uplatňoval odlišný názor na odsouzené převážně v návaznosti na časová období a na politické a sociální podmínky panující na území dnešní České republiky. Každé období mělo pro vnímání odsouzených své charakteristické znaky, které vyplývaly jak z platné legislativy, tak ze stavu společnosti a z jejího náhledu na vězněné osoby či na přístup k nim. Vnímání vězněných osob a přístup k nim se přímo odrážel i v pojetí jejich výchovy a vzdělávání.

Historické kořeny vzdělávání vězněných osob sahají na našem území až do doby první poloviny 19. století, tedy do období rakousko-uherského mocnářství. Dokladem toho je i výňatek z vnitřního řádu Kartouzské trestnice.

**Domácí řád pro C.K. trestní ústav pro muže -
Kartouzy
Valdice u Jičína
(výňatek)**

§ 12: Je-li trestanec neznalý toho zaměstnání, které mu bylo přiděleno, bude mu uděleno k tomu nutné vyučování.

§ 31: Každý trestanec, který nemá vůbec žádné, nebo jen nedostatečné znalosti z učebních předmětů obecné školy a není ještě starší jak 35 let je povinen navštěvovati školu v ústavu. Avšak mohou býti k návštěvě školy připuštěni i starší trestanci této kategorie, jestliže se ukáží, že jsou schopni výuky. Pozornost a píle jsou povinností každého žáka.

§ 38: Vyučování začíná pro jednu třídu v 8 hodin, pro druhou v 10 hodin dopoledne. Vyučování hudbě a jiným užitečným znalostem je odpoledne podle vhodně stanoveného hodinového rozvrhu.

Vídeň, 20. března 1884

<http://www.vscr.valdice.cz>

Již v roce 1847 začal své působení v České zemské trestnici při farnosti sv. Václava na Zderaze páter František Josef Řezáč. V osobě pátera Řezáče získalo tehdejší vězeňství a školství významného pedagoga, reformátora a vlastence.

Zásadní význam i z pohledu dnešních moderních vězeňských systémů má „Řezáčův zájem o problematiku výchovného působení ve vězeňství a jeho praktické snahy o zavádění humanizovaného systému zacházení s vězni ve Svatováclavské trestnici, které souvisely se snahami používat vhodnějších humánnějších způsobů již

komplexnějšího působení na delikventy, s cílem dosáhnout jejich trvalejší nápravy“ (Uhlík, 1997, s. 28). Tyto jeho pedagogické a humanistické zkušenosti a názory se uplatňují ve značné míře i v současném českém vězeňství.

„Na základě zkušeností nabytých v zemské trestnici, kritizoval tehdejší převažující důraz na strohé vyučování jednotlivým předmětům bez současné dostatečné polepšující výchovy vězňů, což bylo charakteristické právě pro německý systém nejen vězeňství, ale i školství. Věřil, že především dobré školství v novohumanizačním duchu, uplatňované i u vězeňské populace, nejen poučující, ale i vychovávající, může podstatněji podpořit omezení zločinnosti jak u regetentů (dnes bychom řekli u recidivistů), tak především u prvotrestanců“ (Uhlík, 1997, s. 28).

V rámci své reformátorské činnosti přikládal páter Řezáč velký význam vyváženosti komplexního působení jednotlivých výchovných prostředků, kdy zdůrazňoval i důležitost postpenitenciární péče, prevence kriminality, a to zvláště u mladistvých. Upozorňoval na uspořádání rodin a společnosti a na posilování morálních vlastností (Uhlík, 1997).

Hlavně díky páteru Řezáčovi se tak začal v praxi realizovat záměr vzdělávání a vyučování vězeňské populace, a to na základě základů pedagogiky a ostatních vědních oborů, které se postupně začaly rozvíjet. V kontextu s dnešní dobou svými myšlenkami, názory a idejemi předběhl dobu o více než jedno století.

V určité míře měl vliv na české vězeňství vznik mezinárodní komise pro vězeňství (International Penitentiary Commission), která byla založena roku 1872 v Londýně. Následně byla tato komise přejmenována na Mezinárodní komisi pro trestní právo a vězeňství (International Penal and Penitentiary Commission). Kdy tato uspořádala 12 mezinárodních kongresů, přičemž desátý se uskutečnil v Praze roku 1930.

Na tento mezinárodní kongres navázala roku 1931 národní konference, pořádaná na ministerstvu spravedlnosti, která se zabývala problematikou penitenciární péče. Jejím cílem bylo aplikovat závěry konference do řízení tehdejšího československého vězeňství. Její přínos spočíval především v účasti mnoha odborníků i na vězeňství nezávislých subjektů (občanská sdružení, senátoři, poslanci a zahraniční hosté).

Bohužel v roce 1939 vypukla 2. světová válka a celá nově zpracovaná koncepce československého vězeňství byla zastavena nacistickou mocí. Po 2. světové válce se ujala vedoucí mocí ve státě komunistická strana. V této době nastává asi nejtemnější období historie československého vězeňství, které je spojováno s politickými procesy v 50. letech 20. století, které měly za následek totální devastaci rozvoje českého vězeňství a jeho humanitně-pedagogického směřování.

2.2 Vznik a vývoj Středních odborných učilišť VS ČR

Nabytím platnosti zákona č. 59/1965 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody bylo začátkem 70. let 20. století započato v tehdejších nápravně výchovných ústavech ministerstva spravedlnosti (dále jen NVÚ), se systematickým a soustavným vzděláváním části odsouzených. „*Těžištěm výchovně vzdělávací činnosti školských vzdělávacích středisek (dále jen ŠVS), byla realizace výuky kurzů **doplnění vzdělání v rozsahu základní školy**. Výuka probíhala podle osnov ministerstva školství pod patronací základní školy, pověřené odpovědností za výuku odborem školství místního okresního národního výboru a personálně byla zajištěna z větší části příslušníky tehdejšího Sboru nápravné výchovy ČR, případně z menší části též externími vyučujícími z řad pedagogických pracovníků příslušné patronátní základní školy*“ (Váňa, 1998, s.101). Nejprve bylo snahou doplnit vzdělání negramotným a pologramotným odsouzeným. Následně byla výuka rozšířena i o kurz 9. třídy, kdy absolventům tohoto kurzu bylo patronátní školou vydáno vysvědčení.

Koncem 70. let 20. století začaly hospodářské organizace zaměstnávající vězně ve spolupráci se ŠVS nabízet odsouzeným vzdělávání odborného charakteru, neboť začaly pociťovat zásadní nedostatek kvalifikované pracovní síly ve svých výrobních provozech. Jednalo se o různá proškolení, technická minima, ale i poměrně rozsáhlé záuční obory. Tyto byly realizovány v závodních školách práce. Po jejich absolvování se začala vydávat i první osvědčení o absolvování kurzu, nebo průkazy odborné kvalifikace, které měly platnost i po propuštění z výkonu trestu. Výhodou pro držitele těchto průkazů byla možnost zařazení do vyšší platové třídy, což bylo i významným motivujícím prvkem k nastoupení do vzdělávacích kurzů.

Bohužel všechny tyto vzdělávací aktivity nebyly podloženy funkční legislativou, protože stále neexistovala řádná školská instituce, která by v souladu s obecně platnými normami poskytla odsouzeným vzdělání podložené vydáním vysvědčení (<http://www.vscr.cz>).

Změnu v tomto směru nastartovalo přijetí zákona č. 14/1978 Sb., který významně změnil systém základních a středních škol a prodloužil povinnou školní docházku do 16 let věku. Ještě v témže roce došlo k přijetí zákona č. 77/1978 Sb., o státní správě a samosprávě ve školství, který uvádí, že „Ministerstvo školství ČSR stanoví v dohodě s Ministerstvem spravedlnosti ČSR postup při zabezpečování vzdělávání osob ve výkonu trestu odnětí svobody“ (<http://www.vscr.cz>).

Je nutné si uvědomit, že ještě v průběhu roku 1980, nemělo žádnou pracovní či odbornou kvalifikaci více jak 56 % osob ve výkonu trestu odnětí svobody. „Odborné vzdělávání odsouzených bylo realizováno v těchto formách:

- **Učební obory s vydáním výučního listu** (např. učební obor šička prádla v NVÚ Opava). Organizace této formy vzdělávání byla velice náročná a přinášela řadu problémů zejména v tom, že se nedařilo organizačně provázat zaměstnání odsouzených žen s učebním oborem.
- **Zaučení s vydáním záučního listu – osvědčení** (např. v NVÚ Heřmanice, Příbram).
- **Zvýšení kvalifikace formou kurzů u vyučených (zaučených) odsouzených, kteří pracovali delší dobu na jednom pracovišti.**
- **Zaškolovací a doškolovací kurzy a kurzy technického minima v souvislosti se začleňováním odsouzených do pracovního procesu po nástupu do výkonu trestu odnětí svobody“** (Váňa, 1998, s. 4).

Z tohoto důvodu byl na počátku roku 1981 proveden rozbor situace v oblasti vzdělávání odsouzených ve výkonu trestu odnětí svobody. Na základě rozhodnutí ministra školství z dubna roku 1981 byla vytvořena resortní pracovní komise ministerstva školství, jejímž úkolem bylo zpracování návrhu řešení vzdělávání osob ve výkonu trestu. Komise následně předložila návrh na zřízení středního odborného učiliště a zvláštního odborného učiliště v rámci NVÚ, které by odsouzeným umožnilo získání odborné kvalifikace.

Výsledkem práce komise bylo navržení zásad postupu pro vytvoření výchovně vzdělávacího systému v podmínkách vězeňství. Návrh zásad členil řešený úkol na dílčí problémové okruhy. Tím umožnil současně hledat optimální řešení ve všech oblastech, zapojit do řešení maximálně možný počet personálu a průběžně sledovat plnění úkolů. Šlo o tyto okruhy:

- začlenění středního odborného učiliště do struktury škol,
- zajištění učitelů a mistrů odborné výchovy, popř. externích pracovníků,
- vybavení a údržba učeben, zajišťování učebnic a školních potřeb,
- vypracování organizačního řádu podle zásad vydaných ministerstvem školství,
- obsah a organizace vyučování v souladu s obecnými předpisy ve školství,
- poskytování vzdělání mladistvým odsouzeným v učebních oborech a zvláštních učebních oborech,
- studium při zaměstnání odsouzených osob starších 18 let v učebních oborech,
- organizace kurzů pro doplnění učiva jednotlivých ročníků základní devítileté školy, základní školy a zvláštní školy,
- krátkodobé kurzy vybraných všeobecně vzdělávacích předmětů.
<http://www.vscr.valdice.cz>

Jako klíčové v rozvoji vzdělávání během výkonu trestu odnětí svobody se staly roky 1982 a 1983, v průběhu kterých došlo k zahájení odborného vzdělávání s novým výchovně vzdělávacím systémem. Počítalo se, že dojde ke zřízení ŠVS a zahájení zkušební výuky v NVÚ Rýnovice (strojírenská výroba), Příbram (hlubinné dobývání), Plzeň (obráběč kovů) a Opava (výrobní konfekce), přičemž měl následovat vznik nových ŠVS na některých dalších NVÚ.

Podarilo se získat učební osnovy pro některé studijní obory a začalo vyjednávání s patronátními podniky o materiálním zabezpečení jednotlivých ŠVS. Jako nejsnadnější se ukázalo zavedení výuky v NVÚ Rýnovice a Plzeň. Zde bylo možno získat, díky výborné spolupráci s patronátními podniky, veškeré zajištění materiálního vybavení učiliště, včetně zajištění externích pedagogů.

Po 31.8.1982 byly provedeny kontroly v NVÚ Libkovic, Všehrady, Příbram, Rýnovice, Valdice, Opava, Pardubice a Plzeň s cílem zjistit, zda tyto ŠVS odpovídají obecně platným pedagogicko – hygienickým požadavkům, které uplatňuje státní

správa na úseku školství. V druhé polovině roku 1982 bylo realizováno několik jednání s odborem školství hlavního města Prahy a s krajským školním inspektorem, kteří poskytli základní informace o postupu zřizování nových SOU. Následovala jednání na ministerstvu školství a školské inspekci. Ve dnech 14.-16. 6. 1983 provedl útvar státního dozoru ministerstva školství kontrolu SOU při správě Sboru nápravné výchovy a ŠVS v NVÚ Pardubice, Opava, Plzeň, Libkovice a Rýnovice. Na základě zjištěných skutečností vydalo dne 1.7.1983 ministerstvo školství rozhodnutí č.j. 206-37/83-220 o zařazení Středního odborného učiliště do sítě školských zařízení. S platností od 1.12.1983 byl vydán vnitřní předpis Sboru nápravné výchovy o zřízení SOU pro odsouzené, jehož přílohou byl prozatímní organizační řád SOU (Váňa, 1998).

Toto byly nejzásadnější legislativní kroky potřebné k oficiálnímu zřízení SOU pro odsouzené a zároveň tímto končí první etapa vzniku školského zařízení. Struktura vedení SOU byla rozdělena na ředitelství SOU při správě SNV a na odloučená pracoviště při vybraných NVÚ.

Výchovně vzdělávací proces probíhal v mezích zákona č. 59/1965 Sb., kdy dospělí byli vyučováni pouze v mimopracovní době, zatímco u mladistvých ve ŠVS Libkovice byla výuka realizována formou denního studia.

Velmi kritické období prožila ŠVS v rozmezí roků 1989 - 1991, tedy v době zásadních politických změn. Ačkoliv dochází k rozsáhlé humanizaci našeho vězeňství, v rámci určitého chaosu vzniklého díky polistopadovým změnám nastupuje i určitá nekoncepčnost v rámci celého resortu vězeňství. To má v první řadě zásadní význam pro oblast vzdělávání. Hlavně díky rozsáhlé amnestii v roce 1990 klesl stav u základních škol z 237 žáků na 58 žáků a u učebních oborů z 370 žáků na 120 žáků.

Zásadním úkolem a cílem v tomto období bylo zachovat výuku alespoň v jedné třídě nebo se pokusit organizovat studium jednotlivců externí formou. Všem propuštěným žákům zaslala jednotlivá ŠVS podklady potřebné k přípravě a úspěšnému složení závěrečných zkoušek. K vykonání závěrečných zkoušek se však z civilního života dostavilo pouze 27 žáků (Váňa, 1998).

Dalšími aspekty, které ovlivnily činnost ŠVS, byl dočasný pokles zájmu odsouzených o vzdělávání a ukončení činnosti některých ŠVS. Na vině byly změny v oblasti profilací některých věznic či zánik celé věznice, jako tomu bylo u NVÚ Libkovice, který byl zrušen v důsledku důlní činnosti, a ŠVS bylo přesunuto do NVÚ Všehrdy.

Situace se však v průběhu relativně krátkého časového úseku stabilizovala a uklidnila. Zásahu na tomto mělo i zpracování nové koncepce vzdělávání odsouzených, která vycházela z Evropských vězeňských pravidel. *„Hlavní záměry byly následující:*

- *udělit vzdělávání stejný statut jako pracovní činnosti,*
- *realizovat vzdělávání ve všech věznicích,*
- *zřizovat kurzy pro získání nebo rozšíření kvalifikace,*
- *realizovat vzdělávání v rozsahu základní, případně zvláštní školy,*
- *rozšířit a modernizovat nabídku učebních obor“ (Váňa, 1998, s. 8).*

Ačkoliv byla tato koncepce přijata a zapracována do nové koncepce rozvoje našeho vězeňství, objevovaly se i negativní názory, které pokládaly vzdělávání vězněných osob a vlastní činnost SOU za zbytečnou.

V průběhu roku 1992 došlo ke změně legislativy v oblasti vzdělávání, kdy jako zřizovatelé SOU byly ustanoveny ústřední orgány státní správy, tedy ministerstva. Z tohoto důvodu má stanovit pravidla vzdělávání vězněných osob Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR po dohodě s Ministerstvem spravedlnosti ČR. Dále bylo nutno spolupracovat i s Ministerstvem hospodářství, které na základě zákona č. 474/1992 Sb., převzalo garance nad profesní přípravou učňů. Výsledkem jednání těchto ministerstev bylo stanovení způsobu vzdělávání občanů ve výkonu trestu ze strany ministerstva školství. V návaznosti na tento dokument zřídil v lednu 1994 ministr spravedlnosti svým nařízením Střední odborné učiliště, učiliště a odborná učiliště VS a jejich odloučená pracoviště – tzv. školská vzdělávací střediska - ve věznicích Opava, Pardubice, Plzeň, Rýnovice, Valdice a Všehrdy (Váňa, 1998). Společně s se vznikem SOU byl vydán i jeho nový organizační řád.

Na základě nabytí platnosti zákona č. 139/1995 Sb., muselo být každé SOU znovu zařazeno do sítě škol na základě žádosti, kterou podalo na ministerstvo školství, neboť podle nového předpisu musely být všechny školy v působnosti pouze jednoho školského úřadu.

Pro vzdělávání osob ve výkonu trestu však byla udělena výjimka, neboť se jedná o velmi specifickou oblast vzdělávání a podřízenost SOU Ministerstvu spravedlnosti ČR bylo též ekonomicky výhodnější než jeho převedení pod Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR. „*Na jejím základě bylo **Střední odborné učiliště, učiliště a odborné učiliště vězeňské služby ČR zařazeno s účinností od 20.6.1996 do sítě škol, předškolních zařízení a školských zařízení České republiky***“ (Váňa, 1998, s. 8).

Zařazení SOU do sítě škol řízených ministerstvem školství umožňovalo vydávání vysvědčení a výučních listů s celostátní působností.

Odloučená pracoviště SOU byla zřízena ve věznicích v Opavě, Pardubicích, Plzni, Rýnovicích, Valdicích a Všehrdech.

SOU bylo zřízeno jako jedna škola, která sdružovala tři typy škol:

- **Střední odborné učiliště**, kde se vyučují obory pro úspěšné absolventy základních škol.
- **Učiliště**, kde se v učebních oborech vzdělávají žáci, kteří základní školu ukončili v nižším než 9. ročníku nebo 9. ročník nedokončili úspěšně.
- **Odborné učiliště**, kde se v učebních oborech s upravenými učebními osnovami vzdělávají žáci ze zvláštních škol (Váňa, 1998).

Dalším zlomovým obdobím vzdělávání osob ve výkonu trestu se stal rok 2006, neboť od 1.9.2006 nebylo Střední odborné učiliště, učiliště a odborné učiliště v rejstříku škol a školských zařízení Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR. Na základě této skutečnosti přišlo o oprávnění vykonávat činnost školy a všem zaměstnancům SOU a odloučených pracovišť (ŠVS), byl odebrán statut pedagogického pracovníka dle zákona č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících. Výuka však v tomto školním roce probíhala obdobně jako v letech minulých. Jedinou, avšak zásadní změnou, byla skutečnost, že nemohly být vydávány platné dokumenty o absolvování studia.

Dnem 30.1.2007 byla nařízením ministra spravedlnosti č. 1/2007 zřízena škola pro osoby ve výkonu vazby nebo trestu odnětí svobody pod názvem Střední odborné učiliště jako samostatná organizační jednotka vězeňské služby. SOU je výchovně vzdělávací zařízení, které osobám ve výkonu vazby nebo trestu odnětí svobody umožňuje:

- a) přípravu pro výkon povolání a odborných činností v učebních a studijních oborech;
- b) doplnění základního vzdělání v kurzech pro získání základního vzdělání;
- c) doplnění nebo rozšíření kvalifikace ve vzdělávacích kurzech.

Ředitelství SOU je podle Nařízení MS č. 1/2007 dislokováno v Praze. Jeho odloučená pracoviště, prostřednictvím kterých se zajišťuje vzdělávání, jsou zřízena ve věznicích v Opavě, Pardubicích, Plzni, Rýnovicích, Světlé nad Sázavou, Valdicích a Všehrdech.

Zároveň bylo tímto nařízením zrušeno Střední odborné učiliště, učiliště a odborné učiliště na adrese Praha 4, Táborská 988. Ve stejném termínu byla nově podána žádost na ministerstvo školství o zapsání Středního odborného učiliště do rejstříku škol a školských zařízení ČR. K tomuto zapsání došlo rozhodnutím pod č.j. 37771/07-21 s účinností od 1.3.2007.

K poslední změně v systému vzdělávání vězněných osob došlo dne 1.1.2010 nabytím účinnosti Nařízení MS č. 2/2009 ze dne 27.11.2009. Tímto nařízením bylo převedeno ŠVS z věznice Opava do věznice Heřmanice. Důvodem této změny byla nová profilace věznice Opava, kde bylo v důsledku novelizace trestního zákoníku č. 40/2009 Sb., zřízeno oddělení pro výkon zabezpečovací detence.

2.3 Cíle vzdělávání na SOU VS ČR

Rozvoj vzdělání a vzdělávání je jedním z hlavních poslání Středního odborného učiliště VS ČR, které vyplývá ze zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody. Novelizace tohoto zákona významně přispěla k usnadnění dostupnosti vzdělávání, a to hlavně v oblasti vzdělávání dospělých odsouzených. Došlo totiž ke

zrušení striktní podmínky studia dospělých, která umožňovala pouze studium při zaměstnání. Dále bylo zrušeno i omezení stupně možného vzdělání a jeho formy. Díky těmto zásadním změnám je možné vzdělávání odsouzených realizovat denní formou v rozsahu více než 25 hodin týdně po dobu deseti měsíců v kalendářním roce. Takto systematické a cílené působení probíhá v průběhu 2 – 3 roků v závislosti na oboru, který odsouzený studuje.

„U mladistvých odsouzených a odsouzených věkem blízkých mladistvým je jejich vzdělávání a přípravě na budoucí povolání věnována prvořadá pozornost“ (Váňa, 1998, s.9). Tato zvýšená pozornost vzdělávání těmto kategoriím vyplývá i z ustanovení zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, který v § 52, odst. 1 praví: *„Účelem výkonu trestu u mladistvého je především vychovat ho v řádného občana, a to též se zřetelem k jeho osobním vlastnostem, k jeho rodinné výchově a k prostředí, z něhož pochází. Ve výkonu trestu je nutno řádným pedagogickým vedením zajistit výchovu mladistvého a jeho přípravu na budoucí povolání“*.

Hlavní snahou a cílem SOU VS ČR tedy je, aby co nejširší počet odsouzených získal všeobecně platný doklad o úspěšném absolvování jakéhokoliv studijního programu nabízeného vězeňskou službou. Získání takového dokladu by mělo odsouzenému významně usnadnit návrat do civilního života hlavně v rovině uplatnění na trhu práce. Druhým významným faktorem je skutečnost, že doplnění vzdělání je nejrozsáhlejší, nejpropracovanější a nejdéle soustavně trvající resocializační program, který vězeňská služba nabízí. Absolvování tohoto programu může mít, podle mého názoru, zásadní význam na změnu životních názorů a postojů odsouzených, kteří jej absolvovali. Jeho působení je tedy i preventivní z hlediska budoucí recidivy.

3. Vzdělávací systém vězňů

Na základě návrhu generálního ředitele Vězeňské služby ČR a v souladu se zákonem č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážní České republiky a zákonem č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání byla dne 27.11.2009 ministryní spravedlnosti zřízena škola pro osoby ve výkonu vazby nebo výkonu trestu odnětí svobody s názvem Střední odborné učiliště. Ředitelství školy je dislokováno v Praze. Jeho odloučená pracoviště, jejichž prostřednictvím se zajišťuje vzdělávání osob ve výkonu vazby nebo ve výkonu trestu odnětí svobody, byla zřízena ve věznicích Heřmanice, Pardubice, Plzeň, Rýnovice, Světlá nad Sázavou, Valdice a Všehrady.

Jednotlivá školská vzdělávací střediska jsou zřízena tak, aby vězeňská služba byla schopna v souladu se zákonem č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody zajistit samostatné vzdělávání všech kategorií odsouzených. **Jednotlivými kategoriemi jsou:**

- odsouzení mladiství a osoby věkem blízké mladistvým;
- odsouzené ženy a mladistvé ženy;
- odsouzení muži.

3.1 Vzdělávání mladistvých a osob věkem blízkých mladistvým

Vzdělávání kategorie odsouzených mladistvých mužů a osob věkem blízkých mladistvým probíhá ve věznici Všehrady. Místní věznice je jako jediná v České republice určena svou profilací k výkonu trestu odnětí svobody této kategorie odsouzených. Díky této skutečnosti zde bylo v roce 1990 zřízeno ŠVS pro mladistvé. V průběhu roku 2005 byla provedena rozsáhlá rekonstrukce výrobní haly fy Preciosa, díky které bylo rozšířeno vzdělávání mladistvých na 7 akreditovaných učebních oborů s celkovou kapacitou 150 žáků denního studia.

Nabídka ŠVS Všehrady pro školní rok 2009/2010

Učební obory:

- sadovnické a květinářské práce;
- stavební výroba;

- provoz společného stravování;
- strojírenská výroba;
- elektrotechnická výroba;
- zpracování dřeva;
- malířské a natěračské práce.

Všechny uvedené učební obory jsou určeny pro mladistvé a odsouzené muže se zařazením do věznice s dohledem a dozorem. Společná je i délka výuky všech oborů, která je 2 roky.

Kurzy - ŠVS nabízí také možnost rozšíření vzdělávání v 15 kurzech s různým zaměřením. Převažující je nabídka kurzů s manuálním zaměřením. Dále jsou v nabídce kurzy uměleckého charakteru či kurz práce na PC. Kurzy jsou určeny pro odsouzené mladistvé zařazené do věznice s dohledem a dozorem. Délka výuky všech kurzů je 5 měsíců. Jedinou výjimkou je kurz práce na PC, jehož výuka probíhá pouze 1 měsíc.

3.2 Vzdělávání žen a mladistvých žen

Vzdělávání odsouzených žen a mladistvých žen zajišťuje ŠVS ve věznici Světlá nad Sázavou. Činnost ŠVS ve zdejší věznici byla zahájena v roce 2001 a je určeno pro odsouzené do věznice s dozorem, ostrahou a mladistvé odsouzené.

Nabídka ŠVS Světlá nad Sázavou pro školní rok 2009/2010

Učební obor:

- výroba konfekce.

Tento obor je koncipován formou denního studia po dobu 2 roků. V každém ročníku je zařazeno 10 studentek.

Kurzy:

- základní škola;
- praktická rodinná škola;
- kuchařské práce;
- základy výpočetní techniky;
- základy gramotnosti;

➤ čeština pro cizince.

Nabídka vzdělávacích kurzů je sestavena se zohledněním potřeb a možností odsouzených žen. Cílem organizovaných kurzů ŠVS je komplexní a systematický program cílevědomého působení na odsouzené. Výuka v kurzech je koncipována stejně jako u učebního oboru, tedy denní formou v rozsahu 21 hodin týdně. Délka výuky v jednotlivých kurzech je nastavena v rozmezí 5 a 10 měsíců.

Krátkodobé kurzy jsou určeny hlavně pro ženy s kratšími tresty odnětí svobody, pro které je v dnešní době problematické zajistit nějaké pracovní zařazení. Zároveň je velmi důležité zařadit tyto odsouzené do nějaké organizované činnosti.

Další vzdělávací aktivity zajišťuje ŠVS Světlá nad Sázavou ve spolupráci s jinými školskými subjekty. Jedná se o Střední školu SČMSD v Humpolci, kde mají odsouzené možnost studovat čtyřletý maturitní obor dálkovou formou, a o Masarykovu univerzitu v Brně, kde mohou absolvovat tříleté bakalářské studium.

3.3 Vzdělávání mužů

Vzdělávání odsouzených mužů probíhá v pěti samostatných ŠVS, která jsou zřízena ve věznicích Heřmanice, Pardubice, Plzeň, Rýnovice a Valdice. Jednotlivá ŠVS mají zpracovanou vlastní koncepci nabídky vzdělávacích aktivit.

Školské vzdělávací středisko Heřmanice

ŠVS bylo zřízeno ve zdejší věznici díky nové profilaci Věznice Opava, kde v důsledku přijetí nového trestního zákoníku č. 40/2009 Sb., bylo zřízeno oddělení pro výkon zabezpečovací detence. Proto bylo nutné z Věznice Opava přestěhovat ŠVS do jiné věznice. Vzhledem k tomu, že v minulosti již ve Věznici Heřmanice ŠVS bylo, rozhodla ministryně spravedlnosti svým nařízením č. 2/2009 o jeho převedení do této věznice.

V areálu Věznice Heřmanice byly vyčleněny prostory pro ŠVS, které byly v období od 1.10.2009 do 21.10.2009 upraveny tak, aby zde mohla být zahájena výuka ve školním roce 2009/2010.

Nabídka ŠVS Heřmanice pro školní rok 2009/2010

Vzhledem k tomu, že zdejší ŠVS vzniklo velice rychle, je jeho současná nabídka zatím omezena na 2 neakreditované **záuční kurzy**:

- dělník v elektrotechnice;
- zámečnické práce.

V každém kurzu jsou otevřeny dvě třídy po 10 odsouzených. Výuka probíhá denní formou a kombinuje se zde teoretická i praktická výuka. Doba trvání obou kurzů je v rozsahu 16 – 18 týdnů. Po úspěšném absolvování dostává absolvent potvrzení o absolvování kurzu.

Školské vzdělávací středisko Pardubice

Vznik ŠVS ve Věznici Pardubice se datuje do roku 1983. Zdejší ŠVS však vznikalo jako středisko určené pro vzdělávání odsouzených žen a mladistvých žen. Postupně však došlo ke změně profilace věznice na mužskou. V důsledku toho došlo i ke změnám v nabídce vzdělávacích aktivit. Tyto změny se týkaly hlavně nabídky kurzů.

Nabídka ŠVS Pardubice pro školní rok 2009/2010

Učební obor:

- výroba konfekce.

Tento obor je koncipován formou denního studia na dobu 2 roků. Obor je určen pro muže odsouzené do věznice s dozorem a ostrahou.

Kurzy:

- základní školy;
- výtvarného zpracování keramiky;
- pečovatelský kurz;
- malířských a natěračských prací;
- společného stravování;
- anglického jazyka;
- zahradnických a pěstitelských prací;
- základů výpočetní techniky.

Nabídka všech kurzů je určena pro muže odsouzené do věznice s dozorem a ostrahou. Výuka v kurzech probíhá denní formou v rozsahu 10 měsíců. Jedinou výjimkou je kurz základů výpočetní techniky, který je koncipován jako 5 měsíční.

Poslední vzdělávací aktivitou, kterou nabízí ŠVS je **kroužek** německého jazyka. Určen je, stejně jako kurzy, pro muže odsouzené do věznice s dozorem a ostrahou. Výuka probíhá taktéž denní formou v rozsahu 10 měsíců.

Školské vzdělávací středisko Plzeň

ŠVS zajišťuje vzdělávání odsouzených mužů v učebních oborech a kurzech. Tyto jsou určeny pro muže odsouzené do věznice s ostrahou. Učební obory i kurzy jsou realizovány formou denní výuky. Dále má však ŠVS ve své nabídce i vzdělávání obviněných a obviněných mladistvých, a to dokonce jak v kategorii mužů, tak i žen. V případě vzdělávání obviněných i mladistvých žen a mužů se jedná o „kurz doplnění základního vzdělání“.

Nabídka ŠVS Plzeň pro školní rok 2009/2010

Učební obory:

- strojírenská výroba;
- zámečnick.

Učební obor strojírenská výroba je koncipován jako dvouletý, zatímco učební obor zámečnick je tříletý.

Kurzy:

- malíř natěrač;
- dělník v elektrotechnice;
- kurz ICT;
- český jazyk pro cizince;
- německý jazyk;
- kurz pro pologramotné.

Doba trvání jednotlivých kurzů je stanovena v rozsahu 5 a 10 měsíců.

Školské vzdělávací středisko Rýnovice

ŠVS Rýnovice bylo zřízeno již v roce 1981. V témže roce byla vytvořena komise ze zástupců MS ČSR a pracovníků SNV ČSR, jejíž jednání vyústilo ve vytvoření výchovně vzdělávacího systému v podmínkách tehdejšího vězeňství. Následně v roce 1983 bylo zřízeno a zařazeno ŠVS Rýnovice do sítě školských zařízení SOU Praha 4,

Táborská 988. Tímto aktem oficiálně započala výuka v rýnovickém ŠVS. Vzhledem k navázání velmi úzké spolupráce s n.p. Liaz, se ŠVS začalo specializovat na strojnické obory. Tyto učební obory jsou hlavním učebním programem ŠVS i v dnešní době. V závislosti na rozvoji počítačové techniky byla výuka rozšířena o programování CNC obráběcích strojů.

Nabídka ŠVS Rýnovice pro školní rok 2009/2010

Učební obory:

- obrábění kovů;
- obráběč kovů.

Oba učební obory jsou určeny pro odsouzené zařazené do věznice s dozorem a ostrahou. Výuka probíhá denní formou v období 2 respektive 3 roků. K závěrečným zkouškám se každoročně dopravuje 30 – 40 odsouzených, přičemž úspěšnost u zkoušek je více jak 90 %. Za zmínku stojí i fakt, že ŠVS umožňuje podmíněně propuštěným odsouzeným z VTOS dokončit studium dálkovou formou.

Kurzy:

- programování CNC strojů;
- kurz vazač knih.

Kurzy jsou také určeny pro odsouzené zařazené do věznice s dozorem a ostrahou. Délka trvání kurzů je 6 respektive 2 měsíce. Každoročně zajišťuje ŠVS realizaci kurzu doplnění základního vzdělání, kurzů základů práce s PC a tvorby webových aplikací. Dle potřeby organizuje i kurzy pro negramotné a pologramotné.

Školské vzdělávací středisko Valdice

Patří k jedněm z nejdéle otevřených ŠVS u vězeňské služby. Ihned po svém zřízení bylo ŠVS Valdice organizačně zařazeno pod SOU strojírenské v Jičíně, jehož patronátním podnikem byl Agrozet Jičín. Za pomoci externího SOU došlo k vybavení ŠVS učebními pomůckami a k strojnímu vybavení dílen. V roce 1986 bylo ŠVS zařazeno pod SOU Praha 4, Táborská 988.

Hlavními učebními programy se staly strojírenské obory. V průběhu let zde byla vytvořena široká nabídka vzdělávacích programů, která se vždy upravovala a přizpůsobovala aktuálním potřebám odsouzených.

Nabídka ŠVS Valdice pro školní rok 2009/2010

Učební obory:

- obrábění kovů;
- obráběč kovů.

Oba učební obory jsou určeny pro odsouzené zařazené do věznice s ostrahou a se zvýšenou ostrahou. Výuka probíhá denní formou v období 2 respektive 3 roků. Studenti tříletého učebního oboru mají možnost absolvovat v rámci výuky i svářečský kurz.

Kurzy:

- malíř – natěrač;
- knihař;
- svářečský kurz (pouze pro žáky tříletého učebního oboru);
- základy výpočetní techniky;
- MS Office Excel;
- Toner Callisito;
- anglický jazyk.

Všechny typy kurzů jsou určeny pro odsouzené do věznice s ostrahou a se zvýšenou ostrahou. Jde o denní formu studia většinou po dobu 5 měsíců. Výjimku tvoří svářečský kurz, který trvá 2 měsíce, a kurz anglického jazyka jehož studium je koncipováno na 10 měsíců.

Maturitní studium:

Vzhledem k měnícímu se složení a charakteru osob nastupujících do výkonu trestu odnětí svobody, museli pracovníci ŠVS zapracovat do nabídky vzdělávacích aktivit i možnost doplnění úplného středoškolského vzdělání, které bude zakončeno maturitní zkouškou. Vzhledem k tomu, že vězeňská služba tento typ studia nenabízela, vstoupili pracovníci ŠVS do jednání s externími školskými zařízeními.

K dohodě o externí spolupráci došlo se Soukromou střední školou podnikatelskou v Jičíně a Biskupským gymnáziem Bohuslava Balbína v Hradci Králové. Studium na obou školách má formu dálkového studia při zaměstnání. Studium na Soukromé střední škole podnikatelské je určeno absolventům tříletých učebních oborů. Koncipováno je jako tříleté, **studijní obor - Podnikatel**. Je vhodné i pro odsouzené s vysokoškolským nebo úplným středoškolským vzděláním, kteří zde mohou studovat pouze odborné předměty, ze kterých mohou složit maturitní zkoušku.

Studium na Biskupském gymnáziu v Hradci Králové je určeno pro absolventy základní školy. Maturitní studium je koncipováno jako čtyřleté (<http://www.vscr.valdice.cz>). Tímto došlo k zajištění návaznosti vzdělávacího systému ŠVS na nižší stupeň vzdělávání.

3.4 Vysokoškolské vzdělávání odsouzených

Vysokoškolské vzdělávání je nabízeno odsouzeným ve výkonu trestu pouze ve Vazební věznici Brno. Zde mají odsouzení možnost prostřednictvím projektu EPLLA – Engaging of Prisoners in Life–Long Learning Activities (Zapojení vězňů do aktivit celoživotního vzdělávání) zvýšit stupeň svého vzdělání v některém z nabízených studijních oborů. Studium je realizováno ve spolupráci s Ekonomicko správní fakultou Masarykovy univerzity v Brně. První dva ročníky studia probíhají formou celoživotního vzdělávání, třetí ročník má již formu kombinovaného studia. Tento typ studia je určen odsouzeným ve věznicích v celé České republice, kteří splňují následující podmínky:

- ukončené středoškolské vzdělání s maturitou;
- úspěšné vykonání přijímací zkoušky formou Testu studijních předpokladů;
- úhrada školného;
- umístění pro výkon trestu odnětí svobody ve Vazební věznici v Brně.

Ekonomicko – správní fakulta Masarykovy univerzity nabízí odsouzeným v rámci programu celoživotního vzdělávání studium v následujících oborech:

- management;
- bankovníctví;
- veřejná ekonomika a správa;
- regionální rozvoj a správa;
- regionální rozvoj a cestovní ruch.

Vazební věznice v Brně zajišťuje na základě Dohody o spolupráci s Ekonomicko – správní fakultou koordinaci výuky a vstup lektorů do vazební věznice, takže výuka a konzultace v jednotlivých předmětech probíhají na půdě vazební věznice ve studovně s počítači, která byla k tomuto účelu vybudována. K výuce se také využívá zabezpečená internetová linka, jejíž provoz si hradí odsouzení z vlastních finančních zdrojů.

Cílem celého projektu vysokoškolského vzdělávání odsouzených je zmírnění izolace, v níž se vězni často nacházejí, a zároveň posílení součinnosti a spolupráce mezi vězeňskými strukturami a vzdělávacími institucemi. Jde o vytvoření přímého spojení mezi společnostmi jako celkem a vězňem samotným (<http://www.vscr.cz/veznice-brno-20/>).

3.5 Ostatní formy vzdělávání

Vzdělávání ve věznicích, ve kterých nejsou zřízena ŠVS, zajišťuje a organizuje podle NMS č. 1/1994 Sb., čl. 7, vedoucí oddělení výkonu trestu nebo vedoucí oddělení výkonu vazby ve vazebních věznicích. Vzdělávání mohou rovněž zajišťovat pověřeni odborní zaměstnanci. Tito odpovídají za oblast vzdělávání v konkrétní věznici a zajišťují převážně doplnění vzdělání obviněným či odsouzeným v oblasti základního vzdělání. Doplnění základního vzdělání je vždy realizováno ve spolupráci se zaměstnanci externí školy, kteří provádějí pravidelné přezkoušení studujících. Dále se jedná o krátkodobé kurzy a kroužky se zaměřením na základy společenského chování, právního minima, základů cizích jazyků atd. Vyučujícími jsou převážně speciální pedagogové, pedagogové volného času nebo vychovatelé pro mladistvé.

Další doplňování vzdělání je v jednotlivých věznicích organizováno ve spolupráci s externími firmami zaměstnávající odsouzené. S ohledem na pracovní zařazení odsouzených, mohou tito absolvovat kvalifikační kurzy se zaměřením na sváření, řízení vysokozdvihných vozíků, broušení skla apod. Jednoznačně pozitivní dopad této formy vzdělávání, je následné zařazení odsouzených na kvalifikovanější pracovní činnost, která je i lépe finančně ohodnocena, což je pro odsouzené významný motivující prvek.

4. Průzkum mezi odsouzenými zařazenými do vzdělávacích programů

4.1 Projekt průzkumu

V teoretické části jsme se seznámili s charakteristikou vězeňské služby, s jejím členěním a s jejími hlavními úkoly zejména na poli vzdělávání odsouzených. Snažili jsme se přiblížit legislativní vývoj v procesu vzdělávání.

V praktické části jsme hodnotili vliv prostředí, zejména úlohu rodiny a vychovatele, na další vzdělávání. Zajímali jsme se o samotnou motivaci odsouzených dalšímu vzdělávání se, sledovali jsme současnou nabídku vzdělávacích aktivit a zájem o tyto aktivity z řad odsouzených. Hodnotili jsme úroveň výuky z pohledu respondentů na ŠVS Rýnovice a Valdice.

4.1.1 Stanovení hypotéz

Hypotézy:

1. Domníváme se, že nejvíce žadatelů o zařazení do ŠVS má zájem o doplnění vyššího vzdělání.
2. Předpokládáme, že 60% účastníků vzdělávání bude spokojeno s úrovní výuky.
3. Předpokládáme, že pro nejméně 50% dotazovaných jednou z motivací pro doplňování si vzdělání, bude možnost lepšího uplatnění se na trhu práce po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody.
4. Předpokládáme, že pozitivní vztahy s rodinou výrazně kladně ovlivňují přístup odsouzených při doplňování vzdělání.

4.1.2 Zkoumaný vzorek

Námi zkoumaný vzorek zahrnuje celkem 60 respondentů z Věznic Valdice a Rýnovice. Tyto věznice jsme zvolili úmyslně, neboť je při nich zřízeno ŠVS. Dotazníky vyplňovali odsouzení z řad studujících, ale i těch kteří, zejména z důvodu neplnění povinností, byli ze vzdělávacích aktivit vyloučeni. Dotazníky byly na jednotlivé věznice doručeny prostřednictvím vychovatelů s poučením, jak se má dotazník vyplnit.

Věkové složení jednotlivých respondentů:

- kategorie 22-30 let - 38,3 % respondentů;
- kategorie 31 – 40 let - 38,3 % dotazovaných;
- kategorie 41 – 60 let - 23,4 % odsouzených.

V našem šetření se jedná o kvantitativní výzkum. Jde nám o kvalitní zhodnocení dostupných údajů, jejich vzájemné porovnání a objektivní vyhodnocení výsledků.

Během shromažďování dat se vyskytly následující skutečnosti:

- všechny oslovené věznice spolupracovaly;
- návratnost vyplněných dotazníků byla 100%;
- všichni respondenti spolupracovali, ani v jednom případě nenastala situace, že by respondent odmítl dotazník vyplnit;
- někteří respondenti nevyplnili všechny otázky v dotazníku;
- všichni respondenti byli v době před vyplněním dotazníku ujištěni, že dotazník je anonymní a že odpovědi nebudou zneužity v jejich neprospěch.

4.1.3 Metody výzkumu

Dotazník - patří mezi vhodné metody při shromažďování dat pomocí písemně zadávaných otázek. Měl by obsahovat optimální počet otázek, které pokrývají sledovanou problematiku. Pro naše šetření byl záměrně zvolen **jednoduchý**

dotazník, kdy otázky jsou formulovány jasně a srozumitelně (Jand'ourek, 2001, s. 66). Z důvodů pochopení a „správného“ vyplnění dotazníku jednotlivými respondenty jsme z větší části zvolili uzavřené otázky. Pouze při získávání informací o věku, bydlišti a počtu sourozenců jsme volili otázky otevřené.

Zvolená výzkumná metoda – **dotazník** - se tradičně používá v psychologických, pedagogických a sociologických výzkumech a rovněž ve výzkumech veřejného mínění.

4.2 Analýza výsledků

4.2.1 Motivy vedoucí odsouzené ke zvyšování vzdělání

Zajímaly nás motivační faktory, které vedou odsouzené k tomu, aby si buď stupeň vzdělání doplnili, zvýšili a nebo si stávající vzdělání rozšířili, a to zejména v nabízených kurzech nebo učebních oborech.

Z údajů, které byly získány na základě vyhodnocení dotazníku vyplynulo, že pouze 41,6 % dotazovaných má dokončené základní vzdělání. Dotazovaní odsouzení nabídku zvyšování vzdělání vítají a mají zájem o vyučení v nabízených učebních oborech.

tabulka č.1

základní	41,6 %
vyučen	48,4 %
maturita	10,0 %

Zdroj vlastní

Dalším vyhodnocením dotazníku jsme zjistili, že 68,3 % dotazovaných si doplňuje vzdělání na stupeň – vyučen. Úplné středoškolské vzdělání si doplňuje 26,7 % respondentů. Respondenti, kteří byli zařazeni do ŠVS a v současné době si již vzdělání nedoplňují zejména z důvodu porušování kázně tvoří 5 %. Vysokoškolské

vzdělání si v našem vzorku nedoplňoval žádný dotazovaný respondent – celkem tedy 0,0.

tabulka č.2

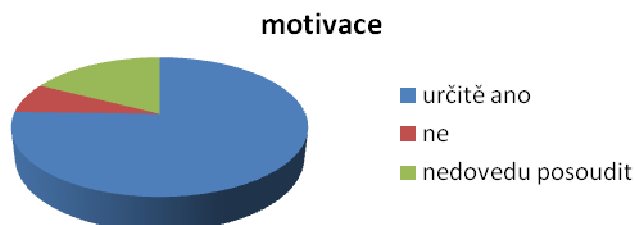
nedoplňuje	5,0%
vyučen	68,3%
středoškolské	26,7%
vysokoškolské	0,0%

Zdroj vlastní

Hlavním motivem ke zvyšování kvalifikace je zejména fakt, že při propuštění z výkonu trestu odnětí svobody mají respondenti s doplněným vzděláním lepší předpoklady pro získání odpovídajícího zaměstnání. K tomuto aspektu se přiklání 71,7 % z celkového počtu dotazovaných.

určitě ano	71,7%
ne	6,7%
nedovedu posoudit	16,6%

4.2.2 Vliv prostředí

V našem průzkumu jsme si kladli otázku, jakou roli sehrává ve snaze zvýšit si vzdělání vychovatel a jakou rodina. Vychovatel hraje důležitou roli právě ve výkonu trestu odnětí svobody a rodina sehrává důležitou úlohu zejména v období po propuštění odsouzeného z výkonu trestu odnětí svobody. Jedna z našich hypotéz předpokládala, že právě pozitivní vztahy s rodinou, udržované v průběhu výkonu trestu prostřednictvím programu zacházení, mohou významně ovlivnit přístup odsouzeného k jeho dalšímu vzdělávání.

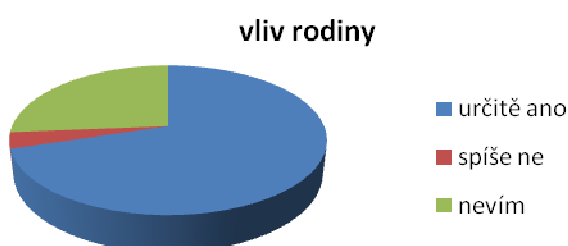
Průzkumem jsme zjistili, že u 51,7 % respondentů hraje vychovatel při zajišťování dalšího vzdělávání největší roli.

vychovatel	51,7%
pedagog	38,3%
rodina	10,0%

Při zvyšování si kvalifikace hraje důležitou úlohu pozitivní vztah s rodinou u 66,7 % dotazovaných.

určitě ano	66,7%
spíše ne	3,3%
nevím	25,0%

4.2.3 Úroveň výuky z pohledu respondentů

Hypotéza č.2 předpokládala, že minimálně 60 % dotazovaných bude s kvalitou výuky spokojeno. Tato naše hypotéza se beze zbytku naplnila, neboť vyhodnocením jsme zjistili, že 83,6 % dotazovaných je s úrovní výuky spokojeno.

ano	83,6%
ne	8,4%

V našem dotazníku jsme rovněž zjišťovali, kolik respondentů, kteří již vyučeni jsou, si vzdělání doplňuje o nabízené kurzy, případně si vzdělání rozšiřuje o další učební obor.

Průzkumem jsme zjistili, že 51,7 % respondentů, kteří jsou již vyučeni, si rozšiřuje vzdělání v některém z nabízených kurzů. Otázka č.12 v dotazníku nabízela možnost vyplnění jaký kurz respondent navštěvuje. Nabízeli jsme možnost kuchař, zedník a jiné. Kolonka jiné v sobě zahrnuje odpovědi např. kurz výpočetní techniky, knihař, malíř. Nejvíce, a to 65,5 %, respondentů odpovědělo, že se účastní kurzu výpočetní techniky. Na druhém místě se umístil kurz malíř-natěrač a kurz knihař, kterého se

účastní 36,8 % . Celkový součet je vyšší jak 100 % a to z důvodů toho, že někteří odsouzení absolvují po dobu výkonu trestu odnětí svobody více typů nabízených kurzů.

kuchař	8,3%
zedník	1,6%
jiné	48,3%

4.3 Shrnutí výsledků a verifikace hypotéz

Hypotéza č.1 se verifikovala. Žadatelé o zařazení do vzdělávacích středisek mají zájem o doplnění si vyššího vzdělání.

Hypotéza č.2 se verifikovala. Více než 60 % účastníků všech typů nabízených vzdělávacích aktivit je spokojeno s kvalitou výuky. Průzkumem bylo zjištěno, že spokojeno je 83,6 % dotazovaných.

Hypotéza č.3 se verifikovala. Předpokládali jsme, že více než 50 % dotazovaných se začleňuje do ŠVS, neboť předpokládají po propuštění z VTOS snáze získají zaměstnání. S tímto tvrzením souhlasí 71,7 % respondentů.

Hypotéza č.4 se verifikovala. U 66,7 % dotazovaných hraje významnou roli v procesu vzdělávání pozitivní vztah s rodinou.

Závěr

Výkon trestu odnětí svobody má z hlediska trestního práva dvě základní funkce. Z pohledu laické veřejnosti známější, a asi i přijatelnější, je funkce ochranná, tedy snaha státu ochránit své občany před pachateli trestných činů, ať jsou tyto činy jakékoli charakteru. Méně známou, a pro společnost i méně přijatelnou, je funkce výchovná, tedy resocializační. Jedná se o systematické výchovné působení na osoby ve výkonu trestu odnětí svobody. Snahou je dosažení určité pozitivní změny v postojích, názorech i v chování odsouzených, a to hlavně v kontextu jejich opětovného recidivního chování po propuštění z výkonu trestu. Vzhledem k tomu, že se ve výkonu trestu odnětí svobody nachází velké množství odsouzených, kteří nemají dokončeno žádné vzdělání nebo mají vzdělání pouze základní, je tudíž naprosto logické, že šance uplatnit se na pracovním trhu po propuštění z výkonu trestu je velice malá.

Vzdělávání vězňů je jednou z hlavních priorit Evropských vězeňských pravidel, které Vězeňská služba ČR přijala za své. Proto je i snahou vězeňské služby nabídnout co možná nejširší program vzdělávacích aktivit ve snaze oslovit tak co možná největší počet odsouzených.

Cílem této práce je nastínění koncepce vzdělávání odsouzených v podmínkách výkonu trestu odnětí svobody, který je vězeňskou službou zpracován a nabízen. Seznámit se s metodami, prostřednictvím kterých dochází k naplňování výchovně – vzdělávacího působení na odsouzené. Pokusili jsem se vystihnout určitý průřez vývojem vzdělávání odsouzených od jeho historických kořenů po současnost. Předložili jsme aktuální nabídku školských vzdělávacích středisek a veškerých ostatních možností vzdělávání, které jsou ve výkonu trestu realizovány. V neposlední řadě bylo snahou přiblížit v této práci pravděpodobnou spokojenost odsouzených s probíhající výukou na školských vzdělávacích střediscích.

Celé výchovně – vzdělávací působení může být úspěšné pouze za předpokladu určitého stupně spolupráce ze strany odsouzených. Důležitá je motivace odsouzených, aby byli ochotni soustavně a dlouhotrvající výchovně – vzdělávací působení akceptovat, přijmout jej a spolupracovat. Otázce motivace a motivačních

faktorů, které vedou odsouzené k nástupu do některé z nabízených vzdělávacích aktivit, jsme se věnovali v praktické části. Zde jsme se snažili verifikovat hypotézy, které jsme si předem stanovili. V rámci šetření jsme se zaměřili na odsouzené z věznic Rýnovice a Valdice, kteří jsou nebo byli zařazeni do nějakého typu nabízených vzdělávacích aktivit.

Předpokládali jsme, že nejvíce uchazečů ze strany odsouzených se hlásí do některých z nabízených vzdělávacích programů z důvodu lepšího uplatnění na pracovním trhu po propuštění z výkonu trestu. Tato hypotéza se nám verifikovala, avšak je zde určitý předpoklad zkreslení výsledkových dat, neboť šetření probíhalo na ŠVS ve věznicích Rýnovice a Valdice. Předpokládáme, že je zde koncentrováno větší procento odsouzených se zájmem o vzdělávání oproti věznicím s běžným výkonem trestu.

Spokojenost s úrovní výuky a nabízených vzdělávacích aktivit je jedním z významných předpokladů pro úspěšné dokončení jakéhokoli typu studia. Toto tvrzení jsme zapracovali do šetření mezi odsouzenými ve věznicích Rýnovice a Valdice. Hypotéza se bezezbytku verifikovala.

Při sestavování dotazníku jsme vycházeli z předpokladu, že významnými motivujícími faktory pro nastoupení do některého typu vzdělávacích aktivit jsou pozitivní vztahy s pedagogickým personálem, který s osobami ve výkonu trestu ve věznicích pracuje, a v rámci vnějších vztahů i pozitivní vztahy odsouzených s rodinou. Při vyhodnocení došlo k verifikaci tohoto předpokladu. V rámci výkonu trestu se jeví jako nejvíce motivující dobrý vztah mezi odsouzenými a vychovateli, kteří s nimi bezprostředně pracují. Dále se v rámci šetření verifikovalo, že nejvýznamnějším pozitivně -motivujícím faktorem jsou funkční vztahy s rodinou.

Výsledky šetření potvrdily všechny stanovené hypotézy. Z výsledků je patrné, že Vězeňská služba České republiky prostřednictvím svého středního odborného učiliště má velice dobře a komplexně zpracovaný soubor vzdělávacích aktivit, který je přístupný všem skupinám odsouzených včetně cizinců. Zcela jasně a srozumitelně jsou stanovena kritéria pro přijetí do některého z konkrétně nabízených vzdělávacích programů.

Je však velmi důležité, aby vězeňská služba i nadále spolupracovala s civilními vzdělávacími institucemi a flexibilně reagovala na případné změny požadavků společnosti, změny na trhu práce, včetně potřeb pracovních úřadů, a v neposlední řadě i požadavků vznášených ze strany samotných odsouzených.

Resumé

V dnešní době vystupuje do popředí otázka zvyšování si kvalifikace zejména z důvodu lepšího uplatnění na trhu práce po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. Odsouzení mají po propuštění problémy se zařazením se do běžného společenského života a proto se někteří zaměřili na zvyšování si dovedností.

Snahou v předkládané práci bylo nastínit možnosti vzdělávání při výkonu trestu odnětí svobody, které jsou Vězenkou službou České republiky nabízeny prostřednictvím samostatného Středního odborného učiliště a dalších subjektů, které se na vzdělávání odsouzených podílejí.

V teoretické části jsem vymezil organizaci, členění a hlavní úkoly Vězeňské služby ČR. Popsal jsem historický vývoj vzdělávání odsouzených ve výkonu trestu odnětí svobody a vznik samostatného Středního odborného učiliště. A v neposlední řadě aktuální nabídku vzdělávacích aktivit pro školní rok 2009/2010.

V praktické části jsem chtěl verifikovat stanovené hypotézy, že odsouzení mají zájem o zvyšování svého vzdělání. Kdy jako významné v procesu vzdělávání se jeví motivující faktory jako jsou pozitivní vztah s rodinou či výchovným pracovníkem ve výkonu trestu odnětí svobody.

Anotace

Práce se zabývá historickým vývojem vzdělávání a současnou nabídkou vzdělávacích programů, které vězeňská služba nabízí. V naší práci jsme se zaměřili na odsouzené zařazené do Věznice Rýnovice a Valdice.

Nedílnou součástí práce je průzkum a analýza výsledků odpovědí studujících odsouzených, ale i odsouzených, kteří byli z programů vzdělávání vyřazeni.

Klíčová slova:

Odsouzení, vzdělávání, vzdělávací aktivity, program zacházení, reintegrace, psycholog, speciální pedagog, vychovatel, kaplan, lektor-instruktor, sociální pracovník,

Abstract

The work is looking into a historical course of education and present offer of educational programmes that a prison service provides. We have focused on the sentenced persons that were placed in the Rýnovice and Valdice prisons.

Research and analysis of results of sentence persons that study but also those that were eliminated from educational programmes, forms an integral part of the work.

Keywords:

Sentence, education, educational activities, treatment programme, re-integration, psychologist, special psychologist, educator, chaplain, lecturer instructor, social worker.

Seznam odborných pramenů

1. Zákon Parlamentu České republiky č. 555/1992 Sb., o Vězeňské a justiční stráži České republiky.
2. Zákon Parlamentu České republiky č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody.
3. Zákon Parlamentu České republiky č. 561/2004 Sb., školský zákon .
4. Zákon Parlamentu České republiky č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících.
5. Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 110/1994 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu.
6. Nařízení Ministra spravedlnosti č. 1/2007 Sb., kterým se zřizuje škola pro osoby ve výkonu vazby nebo ve výkonu trestu odnětí svobody.
7. Nařízení Ministra spravedlnosti č. 2/2009 Sb., kterým se mění nařízení ministra spravedlnosti č. 1/2007, kterým se zřizuje škola pro osoby ve výkonu vazby nebo výkonu trestu odnětí svobody.
8. JANĎOUREK, J. *Sociologický slovník*. 1. vyd. Praha: Portál, 2001, 285 s. ISBN 80-7178-535-0
9. PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J., *Pedagogický slovník*. Vydání 4., aktualizované. Praha: Portál, 2003, 322 s. ISBN 80-7178-772-8
10. PRŮCHA, J. *Moderní pedagogika*, přepracované a aktualizované vydání. Praha: Portál, 2002, 488 s. ISBN 80-7178-631-4
11. PRŮCHA, J. *Přehled pedagogiky*, úvod do studia oboru. Praha: Portál, 2000, 272 s. ISBN 80-7178-399-4
12. UHLÍK, J. *F. J. Řezáč – reformátor vězeňství a školství 19. století*, 1. vydání. Praha: 1997, 149 s.
13. COYLE, A. *Řízení věznic v čase změn*. Praha: 2004, s 110. ISSN 1213-9297
14. VÁŇA, M. Střední odborné učiliště, učiliště a odborné učiliště Vězeňské služby ČR, 1983 – 1998. Příloha časopisu České vězeňství č. 3-4/1998, Pardubice, 122 s.
15. KÝR, A., ŘEHÁČEK, M., GONSA, H., *Koncepce rozvoje vězeňství v ČR*. Druhé, nezměněné vydání, Praha: 1998, 68 s.

16. *Projekty hledání nových forem zacházení s pachateli*, Soubor projektů, Příloha časopisu České vězeňství č. 2/1999, 78 s.
17. HALUZOVÁ, S. *Vězni u zkoušek*. Časopis České vězeňství 2005, ročník 13, číslo 3, 13 s.
18. HORÁK, P. *Analýza vzdělávání odsouzených ve Středním odborném učilišti VS ČR*. Časopis České vězeňství 2006, ročník 14, číslo 2, 20 – 21 s.
19. JIRUŠ, Z. *Počítačová soutěž*. Časopis České vězeňství 2005, ročník 13, číslo 6, 21 s.

Elektronické zdroje

1. <http://www.vscr.cz/veznice-valdice-95/vykon-vezenstvi-366/zamestnavani-odsouzenych-1305/historie-vzdelavani>
(ze dne 23.11.2009)
2. <http://www.vscr.cz/veznice-valdice-95/vykon-vezenstvi-366/zamestnavani-odsouzenych-1305/skolske-vzdelavaci-stredisko-soucasnost> (ze dne 25.11.2009)
3. Vězeňská služba ČR. URL: <http://www.vscr.cz/>
4. <http://www.vscr.cz/veznice-straz-pod-ralskem-92/>

Seznam příloh:

Příloha č.1 – dotazník pro respondenty.....	47
Příloha č.2 – Přehled vzdělávacích aktivit pro školní rok 2009/2010.....	49

Respondenti,

rád bych požádal o vyplnění krátkého dotazníku, který se týká Vaší osoby v souvislosti s omezením Vaší svobody pohybu. Dotazník je koncipován pro mé studijní účely, údaje budou sloužit pro podklad zpracování praktické části bakalářské práce.

Na každou následující otázku, zaškrtnete příslušnou odpověď. Dotazník je zcela anonymní, v žádném případě nevyplňujte své jméno. Snažte se prosím o pravdivé vyplnění.

Děkuji za spolupráci.

1. Uveďte věk:

2. Bydliště (okres):

3. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

- základní
- vyučen
- střední s maturitou
- vysokoškolské

4. Jaké jste vykonával v civilním životě povolání:

.....

5. Uveďte kolik máte sourozenců:

.....

6. Z jaké pocházíte rodiny:

- úplná
- neúplná
- úplná s nevlastním otcem
- úplná s nevlastní matkou

7. Pokud by Vám byla nabídnuta možnost zvýšení si kvalifikace využili byste toho?

- určitě ano
- spíše ne
- nevím, nedokáži posoudit

8. Pokud byste si chtěl zvýšit kvalifikaci, na koho byste se nejspíše obrátil?

- myslím, že na vychovatele
- myslím, že na speciálního pedagoga
- nevím, nejspíše na rodinného příslušníka

9. Doplnujete si vzdělání ve výkonu trestu odnětí svobody?

- ano
- ne

10. Pokud jste uvedl ano, doplňujete si vzdělání:

- vyučen
- středoškolské
- vysokoškolské

11. Pokud jste vyučen, absolvoval jste kurs:

- ano
- ne

12. Pokud jste odpověděl ano, uveďte jaký:

- kadeřník
- kuchař
- pomocné zednické práce
- jiné

13. Pokud si doplňujete vzdělání nebo kvalifikaci ve výkonu trestu odnětí svobody, jste s úrovní výuky spokojen?

- ano
- ne

14. Domníváte se, že zvýšení vzdělání Vám lépe pomůže najít zaměstnání?

- určitě ano
- ne
- nedovedu posoudit

15. Je pro Vás významným faktorem při zvyšování vzdělání pozitivní vztah s rodinou?

- určitě ano
- spíše ne
- nevím, nedokážu posoudit

STŘEDNÍ ODBORNÉ UČILIŠTĚ, Praha 4, Na Veselí 51, PSČ 140 67

Přehled vzdělávacích aktivit, organizovaných jednotlivými ŠVS ve školním roce 09-10

ŠVS	Maturitní studia	Délka	Kategorie	Učební obory	Délka	Kategorie	Kurzy	Délka	Kategorie	
Opava				Elektrotech. výroba	2 roky	M. ml., M. A, B	Dělník v elektrotechnice	10 týdnů	Muži ml.	
							Zámečnické práce	10 týdnů	Muži ml.	
							Praktická ročníková škola Základy práce na PC	5 měs. 5 týdnů	Ženy A, B Muži ml.	
Pardubice				Výroba konfekce	2 roky	Muži B, C	Kurz základy školy	10 měs.	Muži B, C	
							Kurz výnamného zpracování keramiky	10 měs.	Muži B, C	
							Pečovatelský kurz	10 dnů	Muži B, C	
							Kurz malířských a natěračských prací	10 měs.	Muži B, C	
							Kurz společného stravování	10 měs.	Muži B, C	
							Kurz anglického jazyka	10 měs.	Muži B, C	
							Kurz zahrádkářských a péstelských prací	10 měs.	Muži B, C	
							Kurz základy výrobní techniky	5 měs.	Muži B, C	
					Zámečnick	3 roky	Muži C, D	Malíř natěrač	5 měs.	Muži C
							Malíř natěrač	3més.	Muži ml., M-obv.	
Plzeň							Dělník v elektrotechnice	5 měs.	Muži C	
							Český jazyk pro cizince	10 měs.	Muži C	
							Německý jazyk	10 měs.	Muži C	
							Kurz výrobní techniky	5 měs.	Muži C	
							Kurz pro pologramomé	10 měs.	Muži C	
							Doplňení základního vzdělání	10 měs.	Muži ml., M-obv.	
							Doplňení základního vzdělání	10 měs.	Ženy ml., Ž-obv.	
							Kurz doplnění učiva ZŠ (akred.)	8 měs.	Muži B, C	
					Obrábění kovů	2 roky	Muži B, C	Kurz základy CNC obrábění	1 měs.	Muži B, C
					Obrábění kovů	3 roky	Muži B, C	Kurz ovládání progr. zoner	6 týdnů	Muži B, C
Rýnovice							Základy tvorby webových aplikací	1 měs.	Muži B, C	
							Kolhaň - vazář	1 měs.	Muži B, C	
							Kurz mačkář skla	1 měs.	Muži B, C	

švs	Maturitní studia	Délka	Kategorie	Učební obory	Délka	Kategorie	Kurzy	Délka	Kategorie
Světla nad Sázavou							Praktická roční škola	5 měs.	Ženy B,C,D
							Záuční kurz výroby konfekce	5 měs.	Ženy B,C
							Kurz ZŠ (1-5 třída)	10 měs.	Ženy B,C,D
							Základy práce s počítači - zač.	3 měs.	Ženy B,C
							Základy práce s počítači	5 měs.	Ženy B,C
							Základy kuchářských prací	5 měs.	Ženy B,C,D
							Přípravný kurz na maturitní studium	10 měs.	Ženy B,C
							Kurz tvůrčího psaní	10 měs.	Ženy B,C
							Převní minimum	2,5 m.	Ženy B,C, Z-ml.
							Kurz základů gramotnosti	10 měs.	Ženy B,C
Valdice	Ekonom. a podnikání	3r. dátk.	Muži C,D	Obražení kovů	2 roky	Muži C,D	Kurz pro doplnění učiva ZŠ (akred.)	10 měs.	Muži C,D
	Gymnázium	4r. dátk.	Muži C,D	Obraběč kovů	3 roky	Muži C,D	Přípravný kurz - matur. studia	10 měs.	Muži C,D
							Kurz Světeč (akreditovaný)	2 měs.	Muži C,D
							Přípravný kurz	1 měs.	Muži C,D
							Kurz Základy výpočetní techniky	10 týdnů	Muži C,D
							Kurz anglického jazyka	10 měs.	Muži C,D
							Kurz Malíř - natěrač	5 měs.	Muži C,D
							Kurz Kulihař	5. měs.	Muži C,D
							Kurz MS-Office Excel	5. měs.	Muži C,D
							Kurz Zoner Callisto	2,5 měs.	Muži C,D
Všehrdy				Sadomnické a zelen.práce	2 roky	M. ml., M.A,B	Slavnostní výroba (akreditovaný)	5 měs.	Muži ml., obv.
				Slavnostní výroba	2 roky	M. ml., M.A,B	Květinář - zelenář (akreditovaný)	5 měs.	Muži ml., obv.
				Provoz spol. stravování	2 roky	M. ml., M.A,B	Strojrenská výroba (akreditovaný)	5 měs.	Muži ml., Muži A,B
				Strojrenská výroba	2 roky	M. ml., M.A,B	Zpracování dřeva (akreditovaný)	5 měs.	Muži ml., Muži A,B
				Elektrotechnická výroba	2 roky	M. ml., M.A,B	Kovářský kurz (akreditovaný)	5 měs.	Muži ml., Muži A,B
				Zpracování dřeva	2 roky	M. ml., M.A,B	Kurz výroby rozvaděčů	5 měs.	Muži ml., Muži A,B
							Kurz elektroinstalací prací	5 měs.	Muži ml., Muži A,B
							Malíř - natěrač	5 měs.	Muži ml., Muži A,B
							Teplně zpracování kovů	5 měs.	Muži ml., Muži A,B
							Kurz techniky administrativní práce	5 měs.	Muži ml., Muži A,B
						Kurz reprografických technik	5 měs.	Muži ml., Muži A,B	
						Práce na PC	5 měs.	Muži ml., Muži A,B	

Vysvětlivky:	M - muži	a - typ věznice	s dohledem
	Z - ženy	b -	s dozorem
	ml. - mladiství	c -	s ostrahou
		d -	se zvýšenou ostrahou